

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto sisäministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Kansalaisuuslakia koskevassa esitysluonnoksessa on kuvattu selkeästi nykytila, tavoitteet ja keskeiset ehdotukset. Esityksen valmistelussa on hyödynnetty muiden maiden kokemuksia ja tilastotietoa. Esityksessä on tunnistettu olennaiset vaikutuslajit, mutta yhteiskunnallisia vaikutuksia tulee vielä tarkentaa.

Esitysluonnoksen keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet

- i) Esityksessä tulee arvioida tarkemmin, miten ehdotus vaikuttaa hakijoihin, joilla on sairaus, vamma tai muu olemassa oleva erittäin painava syy poiketa toimeentulovaatimuksesta. Vaikutusarviot tulisi tehdä näistä kaikista kolmesta kategoriasta.

1. Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Tässä esitettävä kuvaus on suora lainaus esitysluonnoksen ”esityksen pääasiallinen sisältö” -jaksosta:

”Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansalaisuuslakia.

Esityksen tavoitteena on uudistaa kansalaisuuslakia pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti tiukentamalla kansalaistamisen edellytyksiä. Tämän esityksen ehdotuksilla on tarkoitus vahvistaa sitä lähtökohtaa, että kansalaisuuden saaminen edellyttää osoitusta onnistuneesta kotoutumisesta yhteiskuntaan. Lisäksi tarkoituksena on korostaa entisestään turvallisuuteen liittyvien riskien huomioimista ja yhteiskunnan sääntöjen noudattamista.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia kansalaistamisen edellytyksistä henkilöllisyyteen, nuhteettomuuteen ja toimeentuloon. Hakijan velvollisuutta selvittää omaa henkilöllisyyttään lisättäisiin. Nuhteettomuusedellytystä muutettaisiin siten, että rikokseen syyllistymisestä johtuvat seuraukset olisivat entistä tuntuvammat. Toimeentulon osalta edellytettäisiin jatkossa turvattua toimeentuloa. Lisäksi korostettaisiin kansallisen turvallisuuden arvioinnin merkitystä kansalaisuuden saamisen kannalta.

Kansalaisuuden menettämiseen ehdotetaan muutoksia tilanteissa, joissa kansalaisuuden voi menettää joko väärin tietojen antamisen perusteella tai syyllistyttyään tiettyihin Suomen elintärkeitä etuja loukkaaviin rikoksiin.”

2. Arvio hallituksen esitysluonnoksesta ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksen nykytilan kuvauksesta saa hyvän käsityksen. Esitysluonnoksessa on esimerkiksi avattu kansalaisuuden saamista koskevan sääntelyn ja kotoutumisen välistä yhteyttä. Esitysluonnoksessa on kuvattu hyvin sitä, minkälaisia erilaisia lähestymistapoja näihin on olemassa ja minkälaisia lähestymistapoja on liittynyt aikaisempien lakimuutosten yhteydessä.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä sitä, että esitysluonnoksen nykytilan kuvauksessa on kuvattu myös muiden maiden ratkaisuja. Esitysluonnoksesta saa käsityksen, että muiden maiden kokemuksia on hyödynnetty valmistelussa.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksen tavoitteista ja keskeisistä ehdotuksista saa selkeän kuvan.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä sitä, että esitysluonnoksessa on hyödynnetty tilastotietoja. Esitysluonnoksessa on esimerkiksi hyödynnetty Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen yhteydessä toimivan Datahuoneen selvitystä.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä sitä, että esitysluonnoksessa on useassa kohdassa kuvattu lyhyesti yhteisvaikutuksia kansalaisuuslakiin jo tehtyjen, valmistelussa olevien ja tulevien muutosten vaikutuksista.¹ **Arviointineuvosto katsoo kuitenkin**, että yhteisvaikutukset jäävät melko yleiselle tasolle. Esityksessä tulee vielä konkretisoida yhteisvaikutuksia esimerkiksi erilaisiin ihmisryhmiin.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa on kuvattu erilaisia vaihtoehtoja. Esitysluonnoksessa on myös perusteltu valittua ratkaisuvaihtoehtoa.

¹ Arviointineuvosto antoi lausunnon 9.4.2024 kansalaisuuslain muuttamisen ensimmäisestä vaiheesta. Tällöin lainsäädännön arviointineuvosto toi esille, että esityksessä tulisi käsitellä yhteisvaikutuksia muiden valmisteilla olevien kansalaisuutta ja ulkomaalaisia koskevien sääntelymuutosten osalta. Kansalaistamisen edellytyksiin liittyvät muutokset todennäköisesti vaikuttavat samoihin ihmisiin, Maahanmuuttovirastoon ja kansainvälistä työvoimaa hyödyntäviin yrityksiin, joten vaikutuksia tulisi käsitellä myös yhdessä (Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto sisäministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta kansalaisuuslain muuttamisesta VN/9769/2024-VNK-2).

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Arviointineuvosto katsoo, että taloudellisia vaikutuksia viranomaisille on arvioitu pääasiassa riittävästi.

Esitysluonnoksen mukaan ehdotuksella on vaikutuksia hallintotuomioistuimiin, joihin kansalaisuutta koskevista päätöksistä voi valittaa. Esitysluonnoksen mukaan toimeentuloedellytyksen muutokset saattavat vaikuttaa siten, että kansalaisuusasioissa tehtävät valitukset lisääntyisivät karkeasti arvioiden neljänneksellä nykyiseen verrattuna. Ehdotetuilla muutoksilla olisi vaikutusta myös hallinto-oikeuksien henkilökunnan koulutustarpeeseen. **Arviointineuvosto katsoo**, että esitysluonnoksessa jää epäselväksi, vaikuttavatko muutokset hallintotuomioistuinten resurssitarpeisiin.

2.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Arviointineuvosto pitää myönteisenä sitä, että yhteiskunnallisia vaikutuksia on esitetty eri näkökulmista ja tunnistettu olennaiset vaikutuslajit. Vaikutusarvioissa on tunnistettu myös epävarmuuksia. Esitysluonnoksessa on myös arvioitu perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista eri oikeuksien näkökulmasta.

Esitysluonnoksen mukaan toimeentulovaatimuksesta voitaisiin poiketa, jos hakija ei pystyisi täyttämään edellytystä terveydentilansa tai vammansa vuoksi tai poikkeamiselle olisi muutoin olemassa erittäin painava syy. Hakijan edellytettäisiin osoittavan, että hänen toimintakykynsä olisi siinä määrin merkittävästi ja pitkäaikaisesti alentunut lääketieteellisistä syistä, ettei hänen voitaisi kohtuudella olettaa täyttävän edellytystä.

Arviointineuvosto katsoo, että esityksessä tulee arvioida tarkemmin, miten ehdotus vaikuttaa hakijoihin, joilla on sairaus, vamma tai muu olemassa oleva erittäin painava syy poiketa toimeentulovaatimuksesta. Vaikutusarviot tulisi tehdä näistä kaikista kolmesta kategoriasta. Esitysluonnoksessa jää epäselväksi, kuinka muu toimintakykyä merkittävästi heikentävä syy kuin terveydentilaan tai vammaan liittyvä syy määritellään. Voiko ehdotus esimerkiksi kannustaa vammaisia tai sairaita henkilöitä hakeutumaan kokoaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle sen sijaan, että he olisivat esimerkiksi osa-aikaisesti työmarkkinoiden piirissä?

Arviointineuvosto tuo esille, että monissa sairauksissa ja vammoissa henkilön toiminta- ja työkyky voi vaihdella. Esitysluonnoksessa jää epäselväksi se, mitä haasteita säännöksen soveltaminen voi käytännössä aiheuttaa, ja minkälaisia vaikutuksia esityksellä on henkilöille, jotka sairastavat erilaisia vakavia sairauksia.

3. Lainsäädännön arviointineuvoston lausuma

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu kansalaisuuslain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta (hankenumero: SM055:00/2023), jonka sisäministeriö toimitti arviointineuvoston käyttöön sähköpostitse 21.2.2025. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

Helsingissä 5. maaliskuuta 2025

Leila Kostiainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Annika Collin

Johtava asiantuntija, lainsäädännön arviointineuvoston sihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
valtioneuvosto.fi
p. 0295 16001

Liite 1 Arviointineuvoston käyttämät standardilausumat

5. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää kiitettävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvostolla on vain vähäisiä lisäsehdotuksia hallituksen esitysluonnokseen.

4. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

3. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa tyydyttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Arviointineuvosto suosittelee, että esitysluonnosta korjataan neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

2. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa välttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Hallituksen esitysluonnoksessa on olennaisia puutteita ja esitysluonnosta tulee korjata neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

1. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnoksen puutteet ovat niin merkittäviä, ettei esitysluonnos täytä lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimuksia. Hallituksen esitysluonnoksen pohjalta ei pysty muodostamaan riittävää ja perusteltua käsitystä esityksestä, eikä sen taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Ilman puutteellisuuksien korjaamista on vakavasti harkittava, voiko hallituksen esityksen antaa eduskunnan käsiteltäväksi.*

* Viimeinen virke jätetään pois niissä tilanteissa, kun esitystä ei käytännössä voida vetää pois.